

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ.

ਬਨਾਮ
ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ
ਮਾਰਚ 1, 1995

[ਡਾ. ਏ. ਐਸ. ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ਾਨ ਉੱਦੀਨ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860—ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 153A—ਰਾਜਦੂਹ—ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਚਾਨਕ ਕੁਝ ਵਾਰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣਾ—ਜਨਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨਾ ਹੋਣਾ—ਧਾਰਾ 124A ਜਾਂ 153A ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ', 'ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ', ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ' ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਇਹ ਨਾਅਰੇ ਇੱਕੱਠੇ ਲਗਾਏ। ਪਹਿਲਾ ਨਾਅਰਾ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਵਾਰ, ਦੂਜਾ ਦੋ ਜਾਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਈ ਨਾਅਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 153A ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਨਾਅਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਇੱਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਉੱਚੇ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਸਤ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਮੁੰਸ਼ੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਸੀ।

ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਿਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣਾ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 124A ਅਤੇ 153A ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ 2 ਅਤੇ 3 ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ

.. ਫੈਸਲਾ : 1.1 ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ਵਿਘਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਧਾਰਾ 153A IPC ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 153A IPC ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

1.2 ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਨਾਅਰੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਵਾਰ ਲਗਾਏ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਨਤਕ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਨੂੰ S.124A ਜਾਂ S.153A IPC ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਬਾਹਰਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦਿਖਾਈ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾਲ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਤਣਾਅਪੂਰਣ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ। ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਇਕੱਲੇ ਨਾਅਰੇ, ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਵਾਰ ਲਗਾਏ ਜਾਣ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਤੋਂ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਧਮਕੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਧਾਰਾ 124A ਅਤੇ 153A IPC ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ : ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 266 ਦਾ 1985.

ਖਾਸ ਅਦਾਲਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ 2.3.85 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਵੀ.ਐਮ. ਤਾਰਕੁੰਡੇ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ. ਗੋਗਨਾ ਅਤੇ ਏ.ਕੇ. ਪੰਡਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਆਰ.ਐਸ. ਸੂਰੀ ਅਤੇ ਰੋਹਿਤ ਅਗਰਵਾਲ ਜਵਾਬੀਆਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ :

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡੀ.ਆਈ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭੂਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਕਲਰਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਹ 31 ਅਕਤੂਬਰ, 1984 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 5.45 ਵਜੇ ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ, ਧਾਰਾ 124-ਏ ਅਤੇ 153-ਏ IPC ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਦੇ ਗਿਣਤੀਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਸਖਤ ਕੈਦ ਅਤੇ 500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਆਰ.ਆਈ. ਭੁਗਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਰਾਹੀਂ ਟੈਰਿਸਟ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਖੇਤਰਾਂ (ਖਾਸ ਅਦਾਲਤਾਂ) ਐਕਟ, 1984 ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਧੀਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 31 ਅਕਤੂਬਰ 1984 ਨੂੰ, ਜਦ ਸੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਭੀੜ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਦਫਤਰਾਂ ਤੋਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ

"1. ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ2. ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ,
ਅਤੇ3. ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ, ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ."

ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੇਮ ਨਾਥ, ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਏਐਸਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੀਡਬਲਿਊ1, ਜਿਸ ਨੇ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ।

ਸੇਮ ਨਾਥ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਲਗਭਗ 5 ਵਜੇ ਜਾਂ 5.15 ਵਜੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਦ ਉਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੈਕਟਰ 17 ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਦ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਆਮ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾਅਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕ 'ਡਰ' ਕਾਰਨ ਉੱਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨੇਤਰੀ ਵਿੱਚ, ਸੇਮ ਨਾਥ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਜਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਿਆ ਕਿ ਨਾਅਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਹਗੀਰ ਡਰ ਕੇ ਉੱਥੋਂ ਭੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ

ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਿਆ ਕਿ ਹਰੇਕ ਤਿੰਨੋਂ ਨਾਅਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਲਗਾਏ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਏਐਸਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸਨੇਤਰੀ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ "ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ" ਨਾਅਰਾ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਵਾਰ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ ਨਾਅਰਾ "ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ ਖਾਲਸਾ" ਦੇ ਜਾਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਕਿ ਤੀਜਾ ਨਾਅਰਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਏਐਸਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਿਊ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨਾਅਰੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਾਅਰਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ। ਏਐਸਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੀਡਬਲਿਊ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਬਿਆਨ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਸੇਮ ਨਾਥ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਦੇ ਪੁਲਿਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 313 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਏ ਗਏ ਅਭਿਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਲਗਭਗ 4.30 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਦਿਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕੱਠੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਿ ਜਦ ਉਹ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਬੱਸ ਲੈਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫਵਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਡੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡੀਡਬਲਿਊ3 ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੇ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਇੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਉਹ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਕਿ ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸੁਧੀਰ ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ। ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸੈਕਟਰ 17 ਵਿੱਚ ਸਟੇਸ਼ਨ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਸਟੇਸ਼ਨ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ 'ਤੇ, ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਸੀ ਥਾਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿਰਫ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਨ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਡੀਡਬਲਿਊ2, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਡੀਡਬਲਿਊ3, ਜੋ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜੂਨੀਅਰ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਦਫਤਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੀਲਮ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦਾ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਡਿਪਟੀ ਐਸ.ਪੀ. ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੈ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗਏ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਿਉਂ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਦੋਵੇਂ ਬਚਾਅ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਗਈ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਮੋ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਮੈਮੋ ਵਿੱਚ, ਕੇਵਲ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਣ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ: ਇੱਕ ਘੜੀ ਐਚ.ਐਮ.ਟੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੇਨੇ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ। ਕਿਸੇ ਕਿਰਪਾਨ ਨੂੰ ਜਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਡੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਸ਼ਿਤਲਾ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਮੁੰਸ਼ੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਬੁਰੈਲ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 1 ਨਵੰਬਰ, 1984 ਨੂੰ, ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ;

"ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ

ਉਤਾਰ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਰਪਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹ ਕਿਰਪਾਨ ਲਿਆਂਦਾ ਹਾਂ।"

ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3, ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਕਿਰਪਾਨ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ।

ਮਿਸਟਰ ਵੀ.ਐਮ. ਤਾਰਕੁੰਡੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਉੱਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਘਟਨਾ ਇੱਕ ਵਿਅਸਤ ਜਗ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਸੀ। ਮਿਸਟਰ ਤਾਰਕੁੰਡੇ ਨੇ ਫਿਰ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ, ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੇਮ ਨਾਥ ਅਤੇ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਪਾਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਅਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਬੁਰੈਲ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਮੁੰਸ਼ੀ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਤੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੂਰਾ ਕੇਸ ਇੱਕ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਝੂਠੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਫਿਰ, ਵਿਕਲਪ ਵਜੋਂ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ ਸਨ ਦਾ ਅਭਿਯੋਗ ਕੇਸ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਜਾਂ 153ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ - ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿੰਨ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਅਤੇ 153ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਤੱਥ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੇਮ ਨਾਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਤੋਂ ਘਟਾਉਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੱਲ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਜਨਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੈਰ ਭਾਵ ਜਾਂ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 124ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:

"124ਏ. ਰਾਜਦੋਹ - ਜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਬੋਲ ਕੇ ਜਾਂ ਲਿਖ ਕੇ, ਜਾਂ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨਾ।

ਵਿਆਖਿਆ 1 - "ਅਸੰਤੋਸ਼" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਬੇਵਫਾਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

ਵਿਆਖਿਆ 2 - ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉਪਾਏ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਨਫਰਤ, ਤਿਰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।

ਵਿਆਖਿਆ 3 - ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਨਫਰਤ, ਤਿਰਸਕਾਰ ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਸਾਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦ ਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਵੱਲ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਅਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲਿਖਤੀ ਜਾਂ ਬੋਲੀ ਗਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵਾਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜੇ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਨਾਅਰੇ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਵਾਰ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਾਅਰੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਚਾਨਕ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲ, ਕਈ ਵਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੰਮ ਦੇ ਜੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਲੂਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੜਬੜ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੜਕਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਾਅਰੇ . ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਆਮ ਨਾਅਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਦੇ ਵਾਰ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹੇ। ਇਸਤਰਾਸਾ "- ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਗੜਬੜ, ਜੇ ਵੀ, ਦੇ ਉਭਾਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ-ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਕ ਅਣ- ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਮ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਦੀ ਆਮ ਉਭਾਰ ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਨੂੰ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਕਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ 'ਤੇ- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 153A ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਨਮ ਸਥਾਨ, ਰਹਿਣ ਸਥਾਨ, ਭਾਸ਼ਾ, ਜਾਤੀ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨੂੰ ਬਢਾਉਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਨਸਲੀ, ਭਾਸ਼ਾਈ ਜਾਂ ਖੇਤਰੀ ਗਰੁੱਪਾਂ ਜਾਂ ਜਾਤੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵੈਰ ਜਾਂ ਨਫਰਤ ਜਾਂ ਬੈਰ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਉਥੇ ਹੀ ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਬੋਲੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਾਂ ਇਰਾਦਾ ਜਨਤਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਸ਼ਾਂਤੀ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀਵਿਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਆਰਡਰ ਜਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਘਨ ਜਾਂ ਸਦ੍ਰਸ਼ਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਲਈ ਉਕਸਾਉਣਾ ਧਾਰਾ 153 ਏ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮੂਲ ਤੱਤ ਹੈ ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੇ ਹਿੰਸੇ ਧਾਰਾ 153A ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਨਸ ਰੀਆ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਵਾਰ ਤਿੰਨ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 153A ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਬਣਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਅਭਿਯੋਗ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ2 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਬਲਵੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਡੀਡਬਲਿਊ1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ :

"1.11.1984 ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵੇਲੇ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਰਿਮਾਂਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਜੇਲ ਜਾਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਰਪਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ।" (ਸਾਡਾ ਜੋਰ)

"ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਸਕਰਸ਼ ਵਜੋਂ, ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਸੈਕਟਰ 17 ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਪਿਆਜ਼ਾ ਵਿੱਚ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ', 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ', 'ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਛੱਡਾਂਗੇ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ', ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਏ, ਜਿਥੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਯਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮ ਲਗਭਗ 5.45 ਵਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਿਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਭੁੰਨਿਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਕਿਸ ਸਮੱਗਰੀ ਉੱਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੱਜ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ ਉਸ ਖਾਸ ਨਾਅਰੇ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਝਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੇ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਮੁਰਦਾਬਾਦ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਹਿਣ ਲਈ, ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਯੋਗ ਕੇਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਇਕੱਲੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਨਾਅਰੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਲਗਾਉਣਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਰਿਐਕਸ਼ਨ ਆਇਆ, ਨਾ ਤਾਂ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 153ਏ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਸੇਵਕ ਹਨ, ਦੇਸ਼ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਾਰਜ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦਿਖਾਈ, ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ - ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਨਾਅਰੇ ਲਗਾਉਣਾ - ਸਮੇਤ ਇੰਦਿਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਤਣਾਅਪੂਰਣ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਕਈ ਵਾਰ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਇਕੱਲੇ ਨਾਅਰੇ, ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਾਰ ਲਗਾਉਣਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਧਮਕੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਜਾਂ ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਖਿਲਾਫ ਮਾਮਲਾ ਉੱਚੇਰਾ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 124ਏ ਅਤੇ 153ਏ ਅਧੀਨ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਫਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਓਂ ਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਏ.ਜੀ.

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate